

CO SE DĚJE S VÝSLEDKY STUDENTSKÉHO HODNOCENÍ

aneb Vaše názory v koši končit nebudou

Skončil zimní semestr a opět, již zcela standardně, je studentům nabídnuta možnost hodnotit jeho průběh. Opět si klademe otázku, nakolik této možnosti využijí.

Při různých příležitostech, zejména při diskuzi, proč je dosud tak malá odezva na předkládanou možnost hodnotit studentský názor, že to nemá smysl, protože se s výsledky stejně nic neděje. Stejně tak může pozorný posluchač občas zaslechnout i neoficiální názor z opačné strany, tj. od vyučujících: „ti nahoře si něco vymysleli, ale naštěstí to studenti bojkotují a vedení se výsledky nezabývá, takže můžeme být klidní“.

V tomto příspěvku bychom chtěli dát konkrétní odpověď na otázku, jak se se studentskými hodnoceními pracuje a hlavně jak se s nimi pracovat bude.

Stav, kdy se s výsledky nic nedělo, nebyl plně platný nikdy. Mnozí vyučující, kterým záleželo na dialogu se studenty, prováděli své dotazníkové akce již dávno před zavedením centrálního systému. Jistě ne s cílem strčit výsledky do šuplíku. Nebyly tedy důvod myslet si, že tito učitelé přestali s výsledky studentského hodnocení pracovat, například jen z malicherného důvodu, že se jedná o "konkurenční" centrálně vytvořený systém.

Přesto je ale pravda, že se značná část vyučujících výsledky studentské ankety nijak nezabývala: někteří se s nimi ani neseznámili, jiní si je možná prohlédli, ale bez jakékoliv další odezvy. To je ovšem z pohledu studentů totéž, jako by nedělali nic.

Komise pro kvalitu výuky ("QA komise" – quality assurance) o tomto (bohužel většinovém) přístupu ví. Její chybou možná je, že již v počátcích vývoje plně elektronického systému hodnocení nevytvořila a nezveřejnila jasný postup, jak se bude se získanými výsledky pracovat dál. Jinak řečeno, kdo a jak jich bude využívat. Tento postoj vycházel z předpokladu, že všichni vyučující budou mít zájem získat zpětnou vazbu o své práci a tím i podněty a náměty k jejímu zkvalitnění. Co tedy dál?

Nejprve rekapitulujeme. Pilotní projekt elektronického dotazníku pro hodnocení semestru (dále jen "dotazník A") byl spuštěn v zimním semestru 2002/03. Od letního semestru 2002/03 je systém v rutinním provozu. To znamená, že všichni vyučující, kteří mají pravidelnou výuku a v zimním či v letním semestru, měli minimálně rok možnost na výsledky studentských hodnocení reagovat, případně podle nich provést změny ve výuce svých předmětů. Je třeba zdůraznit, že tato možnost nebyla provázána jakýmkoliv nátlakem, a to ani ze strany QA komise, ani ze strany vedení univerzity. Tento přístup – poskytnout vyučujícím data a dát jim možnost, aby na ně reagovali způsobem, který sami uznají za vhodné – plně odpovídá názorovému východisku komise. Nezavádět ze dne na den striktní a direktivní postupy, pokud to ovšem není nezbytně nutné, patří k běžnému způsobu práce v akademickém prostředí.

V každém případě lze výsledky ankety hodnocení letního semestru 2003/04 považovat za výsledky získané z již stabilizovaného a obecně známého systému. Jedná se tedy o první výsledky, jejichž zpracování nezůstává jen na dobré vůli jednotlivých garantů předmětů. Do jejich vyhodnocení aktivně vstoupilo vedení univerzity.

Mimochodem inspirace pro dále popsany způsob vychází z příkladu jiných univerzit, které sice mají mnohem primitivnější způsoby sběru dat, ale mnohem restriktivnější postupy zjištěných prohrěšků (např. VŠE).

Základní otázkou ale je, jakou vypovídající schopnost mají názory pouhých 7 % studentů, kteří si našli čas a dotazník vyplnili. Připomeňme navíc, že těchto 7 % je průměr za celou univerzitu a že na některých fakultách je toto číslo mnohem nižší.

Odpověď je jednoduchá – bodová ohodnocení nemají ze statistického pohledu téměř žádný význam. Ale to je pouze jeden pohled. Vždy současně existuje druhá část hodnocení a tou jsou slovní komentáře, které student může připojit k bodovému hodnocení každého předmětu. A v těchto slovních komentářích se i při relativně velmi malém procentu respondentů najde mnoho studentských názorů, které by neměly být oslyšeny.

Jak tedy reagovat?

Byl zvolen takový postup: po uzavření ankety za LS 2003/04 prorektorka pro studijní a pedagogickou činnost přečetla všechny slovní komentáře připojené ke všem hodnoceným předmětům na všech fakultách. Přitom se zaměřila na určitá "klíčová" slova či fráze, která se špatně slučují s výukou na akademické půdě. Například "arogance", "povyšené chování", "změna daných podmínek pro absolvování předmětu", "svévolné rušení výuky bez náhrady" apod. Je třeba zdůraznit, že se jedná o morální a volní charakteristiky

vyučujících, které studenti nepochybně mohou objektivně soudit. Nebyly tedy (zatím) sledovány charakteristiky odborné (např. "vykládané problematice nerozumí") a už vůbec ne pedagogické a komunikační dovednosti (např. "je zoufale nudná nebo nudný").

Uvedenou analýzou komentářů prorektorka získala seznam téměř 50 předmětů vyučovaných na celé univerzitě, při jejichž hodnocení studenti upozorňují na velmi nežádoucí rysy jednání učitelů. O těchto problémových předmětech informovala děkany jednotlivých fakult a ve shodě s názorem vedení univerzity je požádala o další kroky.

Jaké budou tyto kroky?

Protože je samozřejmě možné, že negativní slovní komentáře jednoho či několika různě motivovaných studentů nejsou objektivním obrazem skutečné učitelovy práce a jeho vztahu ke studentům, je třeba provést detailnější a pokud možno objektivnější šetření. Naštěstí je již rok k dispozici možnost otevřít "dotazník pro hodnocení předmětu" (dále jen "dotazník B"). Tento podrobný dotazník obsahuje ne tři, ale 15 otázek. A odpovídají na ně jen ti studenti, kteří předmět absolvovali. Je tedy dostatek prostoru pro to, aby byly potenciální problémy správně identifikovány.

První požadavek prorektorky tedy byl, aby **děkani přikázali** garantům všech tzv. problémových předmětů zadat dotazník B.

Opět je třeba zdůraznit, že se nejedná

o žádnou přímou restrikcí na základě statisticky málo věrohodných dat (z dotazníku A). Jde o žádost řešit problémy na té úrovni, která je k tomu kompetentní – ve vedení fakult. A ani na této úrovni se nepoužívá přímá restrikce, ale zatím pouze sběr podrobnějších dat.

Vyhodnocení dotazníků B a hlavně reakce děkanů na získané výsledky, to je druhý požadovaný krok. Je třeba zdůraznit, že s uvedeným postupem děkani fakult souhlasili.

Jaké z uvedeného plynou závěry?

Různé pro různé skupiny zúčastněných.

Vám, **studenti**, vedení školy vysílá jednoznačný signál, že se bude vašimi názory intenzivně zabývat. I nadále však platí, že bez vašeho aktivního přístupu (tj. vyplnění dotazníků) je jakákoliv snaha vedení univerzity zbytečná. Pokud tedy nevyplníte dotazník, vzdáváte se možnosti vyjádřit svůj názor, který se bere v potaz. Kromě toho si uvědomte skutečnost, že vždycky někteří vaši kolegové dotazník vyplní a že při malém počtu odpovědí jsou jejich hlasy rozhodující. Co to prakticky znamená?

Jsou dvě základní možnosti:

1. S předmětem a s vyučujícím jste spokojen, proto nevyplňujete dotazník. Několik vašich spolužáků ale zastává odlišný názor, domluví se a předmět hodnotí negativně. Jejich názor je pak brán jako názor všech studentů, tedy i jako váš názor.

2. S předmětem nejste spokojen, ale z nejrůznějších důvodů (například z pohodlnosti) dotazník nevyplníte. Skupina spolužáků může vyjádřit svoji spokojenost (a jejich motivy mohou být velmi různé) a jejich názor se opět bere jako názor všech, tedy i váš.

Vyučující zjišťují, že se s výsledky z dotazníků pracuje a že vedení (a univerzity nebo fakulty) se jimi zabývá a zabývat bude. V akademickém prostředí jsou studenti našimi partnery a je třeba si tento partnerský vztah uvědomovat a respektovat ho. Je povinností nás učitelů vést se svými žáky dialog. K němu patří i samozřejmá povinnost seznámit se se studentským hodnocením svého předmětu a reagovat na ně tak, aby se studenti mohli s touto reakcí seznámit. A také pokusit se rozumné a proveditelné náměty včlenit do výuky.

Pro **vedoucí kateder**, ale i vedení fakult může být zvolený postup inspirací: napříště lze podobným způsobem reagovat na podobná, ale i další "klíčová" slova hodnocení. A nemusí to být jen výrazy negativní. Jednoduchý softwarový nástroj pro vyhledání předmětů, jejichž slovní hodnocení signalizuje problém, může být k dispozici. Je tedy zřejmé, že s jeho pomocí bude napříště zjednodušena i posílena možnost kontroly, nakolik zodpovědní pracovníci sledují výsledky studentského hodnocení a jaké závěry v případě problémových předmětů učinili.

Letos uplatněný a v tomto příspěvku popsany způsob využití výsledků studentské ankety je jen jedním z mnoha možných. Věříme, že i on přispěje k tomu, aby se rozvíjel kritický, ale objektivní dialog o úrovni pedagogické činnosti na naší univerzitě.

P. Herout, tajemník komise pro kvalitu výuky;

E. Pasáčková, prorektorka pro studijní a pedagogickou činnost

**ZÁPADOČESKÁ
UNIVERZITA
V PLZNI**

**VÁŽENÁ STUDENTKO,
VÁŽENÝ STUDENTE,**

**VYJÁDŘETE SVŮJ NÁZOR
NA KVALITU VÝUKY!**

od 20. 12. 2004 do 25. 2. 2005

budete mít možnost vyplnit

ELEKTRONICKÝ DOTAZNÍK

a zhodnotit tak předměty,
které jste měli zapsány v zimním semestru 04 - 05.

Respektovali jsme Vaše připomínky:

- máte možnost dotazník vyplňovat postupně; anonymita Vašich odpovědí zůstává zachována
- na základě výsledků hodnocení letního semestru 03 - 04 budou na některé předměty vypsány podrobné dotazníky

Podrobnosti k průběhu i vyhodnocení anket najdete na adrese:

<http://www.kvalita.zcu.cz>

Děkujeme Vám za vstřícný přístup a za spolupráci.

Komise pro kvalitu výuky na ZČU
a prorektorka pro studijní
a pedagogickou činnost
PhDr. Eva Pasáčková, CSC.

